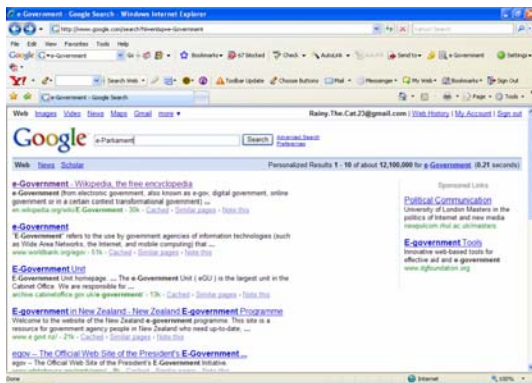


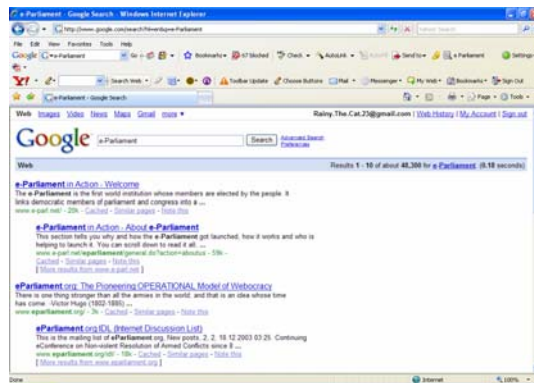
9. ผลกระทบของอินเทอร์เน็ตต่อรัฐบาล รัฐสภา และศาล ในประเทศไทย

ในปัจจุบันนี้มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในทุกวงการ ทั้งทางด้านรัฐบาลและทางด้านเอกชน ในบางประเทศอย่างสิงคโปร์อาจจะกล่าวได้ว่าทางด้านรัฐบาลเป็นผู้นำในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในบางประเทศ อย่างไรก็ตามในประเทศไทยก็มีหลายคนกล่าวว่าทางด้านเอกชนจะใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมากกว่าทางด้านรัฐบาล แต่รัฐบาลไทยก็กำลังเร่งระดมใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอยู่ในปัจจุบัน ในบางประเทศอย่างสหรัฐอเมริกาทั้งด้านรัฐบาลและเอกชนก็แข่งขันกันใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

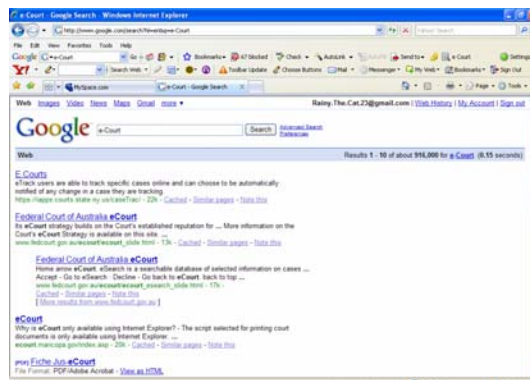
การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในด้านรัฐบาลนั้น ทุกรัฐบาลล้วนให้ความสนใจโดยเรียกขานกันทั่วไปว่า “อีแกฟเวอร์นเมนท์ (e-Government)” หรือ “รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์” การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในรัฐสภาอาจเรียกว่า “รัฐสภาอิเล็กทรอนิกส์ (e-Parliament)” รัฐสภาอังกฤษ เรียกได้ว่าเป็น “แม่แห่งรัฐสภา (Mother of Parliaments)” ซึ่งหมายความว่า เป็นรัฐสภาที่เป็นแบบอย่าง หรือเป็นต้นแบบสำหรับระบบรัฐสภาของประเทศอื่น ๆ หน้าที่ของรัฐสภาของแต่ละประเทศอาจแตกต่างกัน แต่รัฐสภาเป็นองค์กรหนึ่งที่สำคัญของประเทศ หน้าที่หลักของทุก ๆ รัฐสภา ก็คือ การออกกฎหมาย ซึ่งกฎหมายก็เป็นส่วนสำคัญในการสนับสนุนไอทีเพื่อการพัฒนาประเทศ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในศาลอาจเรียกว่า ศาลอิเล็กทรอนิกส์ หรือ “อีคอร์ท (e-Court)” เพื่อจัดการดูแลอำนาจอธิปไตยด้านตุลาการผ่านทางอินเทอร์เน็ต [92]



รูปที่ 9.1 ผลการค้นหาคำว่า “e-Government” พบ 12,100,000 รายการ



รูปที่ 9.2 ผลการค้นหาคำว่า “e-Parliament” พบ 48,300 รายการ



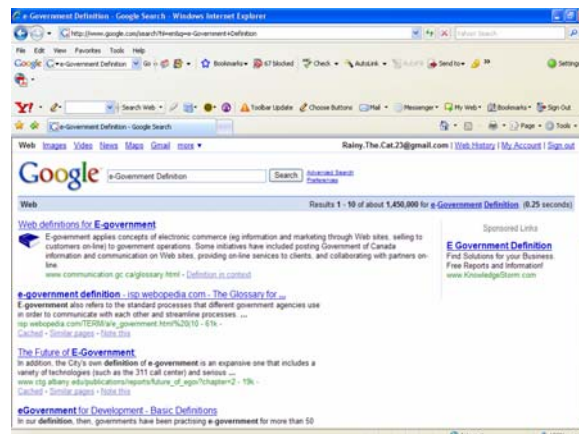
รูปที่ 9.3 ผลการค้นหาคำว่า “e-Court” พบ 916,000 รายการ

หากอยากค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ และศาลอิเล็กทรอนิกส์ ก็อาจหาข้อมูลได้มากมายโดยถามพระอาจารย์กู หรือ “กูเกิลดอตคอม (www.google.com)” หากใช้คำค้นหาว่า “e-Government” ก็จะได้พบเอกสารที่เกี่ยวข้องถึง 12,100,000 รายการ ดังแสดงในรูปที่ 9.1 หากใช้คำค้นหาว่า “e-Parliament” ก็จะได้พบเอกสารที่เกี่ยวข้องถึง 48,300 รายการ ดังแสดงในรูปที่ 9.2 และหากใช้คำค้นหาว่า “e-Court” ก็จะได้พบเอกสารที่เกี่ยวข้องถึง 916,000 รายการ ดังแสดงในรูปที่ 9.3

9.1 รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์

ถ้าค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับคำจำกัดความของอีแกฟเวิร์นเมนท์ โดยพิมพ์คำว่า “e-Government Definition” ก็จะได้พบว่ามีเอกสารถึง 201,000 รายการ ดังแสดงในรูปที่ 9.1.1 โดยอาจจะสรุปได้ว่า “รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์” หรือ “อีแกฟเวิร์นเมนท์ (e-Government)” คือการนำบริการของรัฐบาลมาให้ประชาชนและเอกชนใช้โดยผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งสื่อที่นิยมมากที่สุดก็คืออินเทอร์เน็ต แต่สื่ออื่นๆ ที่เป็นอิเล็กทรอนิกส์ก็อาจจะนำมาทำกิจกรรมรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ได้ด้วย ในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศดังเช่นปัจจุบันนี้ ประชาชนคาดหวังมากขึ้นเรื่อยๆ ที่จะสามารถติดต่อสื่อสารใช้บริการและตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลได้โดยสะดวก เมื่อประชาชนมีความคาดหวังมากขึ้นรัฐบาลก็ต้องตอบสนองด้วยการจัดทำระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ ตัวอย่างอีแกฟเวิร์นเมนท์ที่สำคัญที่สุดในประเทศไทย คือ การยื่นภาษีเงินได้ผ่านทางอินเทอร์เน็ต หรือ “อีเรฟเวนิว (eRevenue)” ซึ่งถึง พ.ศ. 2550 มีผู้ใช้บริการมากกว่าร้อยละ 80 ของผู้ต้องเสียภาษีเงินได้ทั้งหมด

ธนาคารโลกกล่าวว่า “อีแกฟเวิร์นเมนท์ คือ การใช้ไอซีทีปรับปรุงประสิทธิภาพ ประสิทธิผลความโปร่งใส และความรับผิดชอบของรัฐบาล”



รูปที่ 9.1.1 ผลการค้นหาคำว่า “e-Government Definition”

พบ 1,450,000 รายการ

ที่มหาวิทยาลัยแมนเชสเตอร์ สหราชอาณาจักร กล่าวว่า “อีแกฟเวิร์นเมนท์ คือการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารหรือกระทรวงไอซีที มาปรับปรุงกิจกรรมในหน่วยงานรัฐบาล” นั่นคือ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารทุกด้าน ไม่จำกัดอยู่เพียงด้านอินเทอร์เน็ตและไม่ได้จำกัดกิจกรรมเฉพาะระหว่างรัฐบาลผู้ให้บริการกับประชาชนละธุรกิจผู้ใช้บริการเท่านั้น แต่หมายรวมถึงกิจกรรมทั้งหมดของทางรัฐทั้งระหว่างหน่วยงานรัฐกับเอกชนและระหว่างหน่วยงานรัฐด้วยกันเอง

การ์ตเนอร์กรุ๊ป กล่าวว่า “อีแกฟเวิร์นเมนท์ คือ การปฏิรูประบบงานของรัฐทั้งภายในและภายนอก โดยใช้อินเทอร์เน็ต เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อให้ได้ผลดีที่สุดในการให้บริการของรัฐบาลด้านการให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม และ ด้านธรรมาภิบาล”

มหาวิทยาลัยแมนเชสเตอร์ อ้างบทความชื่อ “อีแกฟเวิร์นเมนท์ในแอฟริกาตะวันออก” ว่าอีแกฟเวิร์นเมนท์ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

- (1) อีแอดมินิสเตรชั่น (e-Administration) คือ การปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติงานต่างๆ ของรัฐ
- (2) อีซิทีเซน (e-Citizen) และ อีเซอร์วิสเชส (e-Services) คือ การให้ประชาชนมีส่วนร่วมและการให้บริการของรัฐ
- (3) อีโซไซตี้ (e-Society) หรือสังคมอิเล็กทรอนิกส์

รัฐบาลนิวซีแลนด์ ให้คำจำกัดความคล้ายกับอีกหลายประเทศว่า “รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ คือ วิธีการที่รัฐบาลนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน โดยการเผยแพร่ ข้อมูล และให้บริการงานของรัฐผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต” ซึ่งการนำระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ไปใช้ในประเทศนิวซีแลนด์ ถือเป็นโอกาสสำคัญที่ช่วยให้ประเทศได้ก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 พร้อมกับรัฐบาลที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน และสัมพันธภาพอันดีระหว่างรัฐและประชาชน หน้าที่หลักของระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศนิวซีแลนด์ คือ สร้างสรรค์สิ่งใหม่และพัฒนาสิ่งที่มีอยู่เดิมให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินงานของประเทศโดยรวม เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนการพัฒนากระบวนการรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ที่ได้มีการวางแผนไว้แล้วนั้นจะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองระบอบประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น

อีกตัวอย่างของคำจำกัดความรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ มาจากรัฐสภาอเมริกัน ซึ่งกล่าวว่า “รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ คือ การเปลี่ยนแปลงให้รัฐบาลทำงานแบบธุรกิจ (Business-like) ถือลูกค้าเป็นจุดศูนย์กลาง (Customer-focused) และมีประสิทธิภาพ (Efficient) โดยให้บริการวันละ 24 ชั่วโมงและสัปดาห์ละ 7 วัน” ทั้งนี้รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์จะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบ 5 ประการ คือ

- (1) ข้อมูลข่าวสาร (Information)
- (2) บริการ (Services)
- (3) การค้าพาณิชย์ (Commerce)
- (4) สังคม (Community)
- (5) ประชาธิปไตย (Democracy)

ส่วนของไทยนั้น กล่าวกันว่า “อีแกฟเวิร์นเมนท์ คือ กระบวนการปฏิรูประบบบริหาร บริการ และกระบวนการของรัฐให้มีประสิทธิภาพและมีธรรมาภิบาล โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร”

นายแพทย์สุรพงษ์ สืบวงศ์ลี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงไอซีทีในขณะนั้น ขยายคำจำกัดความของอีแกฟเวิร์นเมนท์ว่า คือ กระบวนการปฏิรูประบบบริหาร บริการ และกระบวนการทำงานของรัฐให้มีประสิทธิภาพ และมีธรรมาภิบาล โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การบริการประชาชนที่ สะดวกรวดเร็ว ตลอดเวลา ทั่วถึง และเป็นธรรม ตัวขับเคลื่อนศักยภาพของประเทศ เพื่อเป็นทางลัดเข้าสู่การแข่งขันในระบบเศรษฐกิจ ฐานความรู้ การลดช่องว่างระหว่างรัฐบาลกับประชาชน

ทั้งนี้โดยมีวิสัยทัศน์ว่า “อีแกฟเวิร์นเมนท์ เป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้รัฐบาล เอกชน และประชาชน ใช้ศักยภาพที่แท้จริงของตนเองเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการประกอบกิจการและสร้างความสำเร็จของประเทศ” และมีเป้าหมาย

- เพื่อปฏิรูปกระบวนการทำงานของภาครัฐสู่ระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์
- เพื่อนำบริการของรัฐไปสู่ประชาชนอย่างสะดวก รวดเร็ว
- เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของภาครัฐ
- เพื่อเพิ่มความโปร่งใสและความรับผิดชอบของภาครัฐต่อประชาชน

ทั้งนี้ไทยแลนด์ (e-Thailand) ประกอบด้วย 5 ส่วน สรุปคร่าวๆ ได้คือ

- อีแกฟเวิร์นเมนท์ (e-Government) การให้บริการของรัฐผ่านอินเทอร์เน็ต
- อีเอ็ดดูเคชั่น (e-Education) การให้การศึกษาผ่านอินเทอร์เน็ต
- อีโซไซตี้ (e-Society) สังคมที่มีการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างกว้างขวาง

- อีอินดัสทรี (e-Industry) อุตสาหกรรมที่ใช้อินเทอร์เน็ตช่วย
- อีคอมเมิร์ซ (e-Commerce) การค้าพาณิชย์ผ่านอินเทอร์เน็ต

อาจจะกล่าวได้ว่ารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย คือ การใช้อินเทอร์เน็ตเพื่ออำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ เช่น อำนวยความสะดวกและลดค่าใช้จ่ายให้ประชาชนและธุรกิจในการติดต่อกับรัฐบาล และเพื่อให้รัฐบาลมีความโปร่งใส ประหยัดงบประมาณและลดการฉ้อราษฎร์บังหลวง เป็นต้น [92]

9.1.1 สาเหตุของการนำอินเทอร์เน็ตมาใช้ในการงานของรัฐบาล อาจแบ่งได้ 6 ประการ ดังต่อไปนี้

สาเหตุประการที่ 1 การเติบโตของเครือข่ายเวิร์ลไวด์เว็บไม่ว่าจะเป็นสื่อหรือสิ่งพิมพ์ใด ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ นิตยสาร หรือหนังสือพิมพ์ เป็นต้น ต่างมีข่าวคราวและกล่าวถึงเว็บอยู่เสมอ ด้วยเหตุนี้ ในปัจจุบันองค์กรส่วนมาก รวมไปถึงหน่วยงานของรัฐบาลและองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นจึงนิยมจัดทำเว็บไซต์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลขององค์กรกันทั้งสิ้น

สาเหตุประการที่ 2 การเพิ่มจำนวนของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต กล่าวคือ ประชาชนจำนวนมากนิยมเข้ามาเยี่ยมชมเว็บ ด้วยจำนวนประชาชนที่เข้าถึงอินเทอร์เน็ตมากขึ้นทำให้เห็นได้ชัดว่าอินเทอร์เน็ตเป็นสื่อที่ทำให้รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์สามารถให้บริการแก่ประชาชนได้จริง

สาเหตุประการที่ 3 การลดค่าใช้จ่าย คือ ประชาชนที่เดินทางไปติดต่อราชการด้วยตนเองนั้น จะเสียค่าใช้จ่ายมากกว่าการที่จะติดต่อกันบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ยิ่งกว่านั้นการไปติดต่อด้วยตนเองยังต้องใช้ข้าราชการและต้องมีงานเอกสารจำนวนมากว่าการติดต่อกันทางเน็ต

สาเหตุประการที่ 4 ความคาดหวังของประชาชนที่เพิ่มมากขึ้น คือ เนื่องจากจำนวนประชากรที่ใช้อินเทอร์เน็ตและการทำธุรกิจทางอินเทอร์เน็ตมีเพิ่มมากขึ้น ประชาชนจึงคาดหวังว่าจะได้เห็นรัฐบาลมีตัวตนในโลกอินเทอร์เน็ตและสามารถทำธุรกรรมออนไลน์ได้

สาเหตุประการที่ 5 จากการสำรวจพบว่าประชาชนต้องการให้มีบริการรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ กล่าวคือ ได้มีการสำรวจในหลายประเทศพบว่าประชาชนต้องการรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์หรืออีแก๊ฟเวอร์นเมนท์แม้ว่าแต่ละกลุ่มแต่ละพื้นที่อาจมีความต้องการแตกต่างกัน

สาเหตุประการที่ 6 ความเร่งรีบของประชาชนที่เพิ่มมากขึ้น คือ ประชาชนไม่มีเวลาที่จะเดินทางไปติดต่อหน่วยงานราชการในเวลาทำงานแต่ต้องการใช้บริการของทางราชการในเวลาที่ตนเองสะดวก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเวลาหลังเลิกงานหรือติดต่อได้ตลอดเวลา ซึ่งระบบอีแก๊ฟเวอร์นเมนท์สามารถแก้ปัญหาในจุดนี้ได้ โดยให้บริการแบบ 24/7 คือ วันละ 24 ชั่วโมง และสัปดาห์ละ 7 วัน

9.1.2 ประโยชน์ของระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์

ประโยชน์ของระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ที่สำคัญ คือ ช่วยให้หน่วยราชการสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นในด้าน การออกกฎระเบียบ หรือนโยบายของรัฐบาล ด้านการสร้างความรู้ ด้านการช่วยให้การทำงานจากหลายแผนกสามารถทำงานเป็นทีมกันได้อย่างราบรื่น และด้านการติดต่อสื่อสารโดยใช้เอ็กตราเน็ตระหว่างหน่วยราชการก็จะช่วยทำให้การติดต่อประสานงานต่างๆ ได้ อย่างคล่องแคล่วและรวดเร็วยิ่งขึ้น

สรุปแล้วอาจจะกล่าวได้ว่าประโยชน์ของระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์มีดังต่อไปนี้

- (1) ช่วยให้ประชาชนได้รับบริการ ณ ที่และเวลาใดก็ได้เมื่อต้องการ
- (2) ช่วยประหยัดเวลา โดยประชาชนไม่ต้องเดินทางไปยังหน่วยราชการแต่ติดต่อได้ผ่านทางอินเทอร์เน็ตที่บ้าน หรือที่ทำงาน
- (3) ช่วยให้สามารถให้บริการตามความต้องการเฉพาะกลุ่มได้ โดยจัดบริการให้ถูกต้องตามความต้องการของแต่ละกลุ่ม
- (4) ช่วยให้สามารถแก้ไขปรับปรุงเนื้อหาและคุณภาพของบริการตามที่ได้รับข้อคิดเห็นจากประชาชน
- (5) ช่วยให้สามารถจัดการบริการเป็นช่วงๆ ตามสภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแต่ละครั้ง
- (6) ช่วยให้สามารถวิเคราะห์ข้อมูลและรูปแบบของการใช้บริการ

- (7) ช่วยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการออกแบบและพัฒนาบริการ
- (8) ช่วยสร้างความได้เปรียบทางเศรษฐกิจ
- (9) ช่วยให้หน่วยงานรัฐบาลสามารถปฏิบัติงานได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
- (10) ช่วยอำนวยความสะดวกให้ฝ่ายนิติบัญญัติในการออกกฎหมาย ข้อบังคับต่าง ๆ
- (11) ช่วยให้สามารถใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตในการสร้างฐานความรู้
- (12) ช่วยให้แผนกต่างๆ ของรัฐบาลสามารถทำงานเป็นที่มอย่างราบรื่น
- (13) ช่วยให้ผู้อยู่ภายนอกหน่วยราชการสามารถติดต่อกับหน่วยราชการได้อย่างสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น
โดยผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์

9.1.3 ปัจจัยและกลยุทธ์ระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์

ในการนำคอมพิวเตอร์มาใช้ทั่ว ๆ ไปนั้น เป็นที่ยอมรับกันว่าปัจจัยสำคัญมี 5 ประการคือ ปัจจัยที่หนึ่ง คือ เครื่องจักรอุปกรณ์ ซึ่งจะต้องมีความสามารถเหมาะสมกับงาน ปัจจัยที่สองคือ ค่าสังคอมพิวเตอร์ ซึ่งจะต้องมีระบบปฏิบัติการที่ดีและมีโปรแกรมใช้งานที่เหมาะสมไม่ว่าจะจัดทำขึ้นเองหรือซื้อหามา ปัจจัยที่สามคือ บุคลากรซึ่งจะต้องมีผู้บริหารที่ให้การสนับสนุนเต็มที่ มีผู้ใช้งานที่มีระเบียบวินัยเพียงพอและมีนักคอมพิวเตอร์ที่มีคุณวุฒิเหมาะสม ปัจจัยที่สี่คือ ข้อมูล ซึ่งต้องมีข้อมูลที่ถูกต้องและทันเวลา และปัจจัยที่ห้าคือ เครือข่ายโทรคมนาคมเชื่อมโยงเครื่องคอมพิวเตอร์ซึ่งต้องเป็นเครือข่ายที่มีช่องสัญญาณกว้างพอและพร้อมให้ใช้งานเสมอ

ในโครงการรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ ก็อาจจะใช้ปัจจัยห้าประการเช่นเดียวกับโครงการคอมพิวเตอร์ทั่วไปได้ แต่วงการรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์บางแห่งใช้ปัจจัยหกประการ คือ ปัจจัยที่หนึ่ง คือการวางกลยุทธ์ที่เหมาะสม ปัจจัยที่สอง คือการกำหนดนโยบายที่ปฏิบัติได้ ปัจจัยที่สาม คือต้องมีข้อมูลครบถ้วนถูกต้องเพียงพอ ปัจจัยที่สี่คือ ค่าใช้จ่ายที่ไม่มากมากเกินไป ปัจจัยที่ห้า คือต้องมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมเพียงพอ และปัจจัยที่หก คือ ต้องใช้เทคโนโลยี ทั้งด้านเครื่องจักรอุปกรณ์ ด้านค่าสังคอมพิวเตอร์ และด้านโทรคมนาคมที่ดี

ในอีกมุมมองหนึ่ง อาจจะกล่าวได้ว่าโครงการรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์มีปัจจัยสำคัญในด้านความพร้อม 6 ประการ คือ

- โครงสร้างพื้นฐานด้านโทรคมนาคม เครื่องโทรคมนาคมและคอมพิวเตอร์แม้จะไม่ใช้จตุรวมของรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ แต่ก็จำเป็นจะต้องคำนึงถึงในแผนงานรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ จำเป็นต้องมีโครงสร้างพื้นฐานด้านโทรคมนาคมระดับใดก็ขึ้นอยู่กับโครงการรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ที่จะดำเนินการต่อไป โครงการรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์บางโครงการจำเป็นจะต้องลงทุนโครงสร้างพื้นฐานด้านสารสนเทศและคมนาคมแห่งชาติอย่างมากมาย
- เครือข่ายและการใช้ไอซีทีของรัฐบาลในปัจจุบัน การศึกษาความเข้าใจเรื่องการใช้ไอซีที อาจจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงความพร้อมของรัฐบาลในการจัดการด้านสารสนเทศและโครงการรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ ตรวจสอบถึงว่าเข้ามาตรฐานสากลด้านไอซีทีแล้วหรือไม่ ยิ่งไปกว่านั้น การศึกษาหาความเข้าใจดังกล่าวอาจจะช่วยให้สามารถนำโครงการที่ใช้คอมพิวเตอร์ได้ผลดีอยู่แล้วไปเป็นพื้นฐานการพัฒนาโครงการรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ต่อไปได้ด้วย
- ทรัพยากรมนุษย์ภายในรัฐบาล จำนวนที่พอเพียงของผู้เชี่ยวชาญ บุคลากรที่มีความเข้าใจด้านไอซีที (รวมถึงผู้จัดการที่มีประสบการณ์ด้านการจัดหา การประเมินค่า และการติดตั้งระบบไอซีที) เป็นเรื่องลำดับ รัฐบาลไม่สามารถหรือไม่ควรที่จะส่งงานทุกอย่างให้เอกชนทำการจัดการ เรื่องการเปลี่ยนแปลง (ใครขอเปลี่ยนแปลง ใครอนุมัติ ใครดำเนินการ ใครตรวจสอบ) ก็ต้องมีการพิจารณาตามหลักการสมัยใหม่
- แหล่งงบประมาณที่มีอยู่แล้วและคาดหวังไว้ ข้อสำคัญที่ชัดเจน ก็คือ ต้องทำให้แน่ใจว่าทรัพยากรทั้งหลายที่จำเป็นต้องใช้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายด้านรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์อย่างเต็มที่นั้น มีอยู่แล้วหรือสามารถหามาได้ ข้อสำคัญอีกข้อหนึ่ง คือ การควบคุมเงินกองทุนเหล่านั้น ไม่ว่าจะดำเนินการโดยส่วนกลางหรือกระจายออกไป ไม่ว่าจะรวมอยู่ในหน่วยงานเดียวหรือแยกไปอยู่กับหลายหน่วยงาน

- บรรยากาศด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ สภาพแวดล้อมปัจจุบันด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงด้านกฎหมาย และด้านความปลอดภัยของสารสนเทศเป็นบรรทัดฐานสำคัญในการประเมินความพร้อม การกำหนดการป้องกันและการปฏิรูปด้านกฎหมายก็เป็นความจำเป็นที่จะทำให้มั่นใจในด้านความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยในธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์และลายเซ็นอิเล็กทรอนิกส์
- ความพร้อมของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมองค์กรภายในรัฐบาลเป็นเรื่องสำคัญของความพร้อมด้านอิเล็กทรอนิกส์ ระดับของการต่อต้านการเปลี่ยนแปลง และระดับของความร่วมมือโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐในการกำหนดนโยบาย และกำหนดวิธีการปฏิบัติจะมีผลกระทบว่าการพัฒนาโครงการรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์จะเร็วและราบรื่นเพียงใด

การจัดระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ก็เช่นเดียวกับการจัดระบบอื่น ๆ ของประเทศคือ ควรจะต้องนำกลยุทธ์หลาย ๆ รูปแบบมาใช้เพื่อให้ประชาชนพอใจ ให้ได้คำตอบว่าประชาชนต้องการอะไรจากการบริการของรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งในแต่ละประเทศแต่ละเขตปกครองก็จะต้องใช้กลยุทธ์แตกต่างกัน ทั้งประชาชนและรัฐบาลก็อาจจะมีความเชื่อมั่นที่ไม่เท่ากันในแต่ละประเทศและเขตปกครอง

อาจกล่าวได้ว่า การเปลี่ยนการดำเนินงานจากระบบที่เคยทำอยู่เป็นระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์นั้น สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ การเปลี่ยนรูปแบบการติดต่อของประชาชนหรือธุรกิจกับหน่วยราชการให้เป็นไปตามที่ประชาชนและธุรกิจคาดหวัง การสำรวจโดยการแจกแบบสอบถามนั้น อาจจะได้ความคิดเห็นจากกลุ่มคนในวงแคบ ๆ แต่ถ้าใช้ระเบียบวิธีการสำรวจที่ถูกต้องตามหลักวิชา ก็ถือว่าผลที่ได้เป็นเสียงสะท้อนจากสังคมที่สำคัญเหมาะแก่การที่จะนำไปใช้ในการวางแผนงานในอนาคตของระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ อย่างไรก็ตาม นอกจากการสำรวจจากการใช้แบบสอบถามแล้วยังควรมีการประชาพิจารณ์เพื่อหาแนวทางในการดำเนินงานในรายละเอียดและระดมความคิดเห็นจากหลายฝ่ายเพื่อพัฒนาศักยภาพของรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ให้ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ยิ่งขึ้นไป

กลยุทธ์ในการพัฒนาระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์มีมากมาย อาทิ

- จงกำหนดวิสัยทัศน์และกำหนดลำดับความสำคัญก่อนหลังในโครงการรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์
- จงให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์โดยมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง
- จงถ่ายทอดวิสัยทัศน์รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ไปยังทุกหน่วยงานของรัฐและประชาชน
- จงพิจารณาให้ได้ว่าประกาศเป้าหมายของรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ คือ การต่อต้านการฉ้อราษฎร์บังหลวงหรือไม่
- จงหา “ผู้นำทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Leadership)” เป็นผู้บริหารระดับสูงของรัฐบาลเป็นผู้สนับสนุนโครงการรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ตั้งแต่ต้นและตลอดไป
- จงก่อให้เกิดแรงบันดาลใจแก่ผู้นำทางการเมืองในด้านรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์
- จงกำหนดมาตรการในการพัฒนาปัจจัยในด้าน โครงสร้างพื้นฐานด้านโทรคมนาคม ทรัพยากรมนุษย์ภายในรัฐบาล งบประมาณ บรรยากาศด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ การพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรของหน่วยงานของรัฐ
- จงศึกษาหาประสบการณ์จากทุกแหล่งทั้งในและนอกประเทศ
- จงหาตัวอย่างผู้ประสบความสำเร็จมาก่อนให้เกิดแรงบันดาลใจกับผู้ที่ยังลังเล
- จงทำขั้นตอนการทำงานให้โปร่งใสชัดเจน
- จงถามประชาชนว่าต้องการอะไรในระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์
- จงมอบหมายให้ผู้รับผิดชอบโครงการรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์และให้อำนาจให้เพียงพอ
- จงวางมาตรการและดำเนินการเอาชนะแรงต่อต้านจากหน่วยงานภายในของรัฐ
- จงวางมาตรการวัดและสื่อสารความคืบหน้าของโครงการรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์
- จงประสานความร่วมมือระหว่างรัฐกับเอกชน
- จงให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นโดยสะดวก

9.1.4 นโยบายในระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์

ในการจัดระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์นั้นจำเป็นต้องกำหนดนโยบายให้ชัดเจนว่าทำไมจึงต้องจัดระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ จะจัดอย่างไร จะจัดเมื่อใด และจะจัดให้ใครเป็นผู้ใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบายนั้น รัฐบาลอาจจะรวมนโยบายเข้าไปในกฎหมายและกฎระเบียบข้อบังคับต่างๆ หรืออาจจะประกาศเป็นคำสั่งระดับต่างๆ ก็ได้ จากการศึกษาที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศนั้น ก็ทำให้มีความจำเป็นจะต้องปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ข้อบังคับและคำสั่งต่างๆ ให้ทันสมัยใหม่เสมอ

อีกด้านหนึ่งของนโยบายจะต้องระบุให้ชัดเจนถึงสิทธิและความรับผิดชอบ นอกจากนี้ อาจจะต้องมีรางวัลและบทลงโทษ สำหรับผู้ที่ทำดีก็ต้องมีรางวัลให้และผู้ที่ทำผิดก็ต้องได้รับโทษ หลักสำคัญที่จะต้องพิจารณาในการกำหนดนโยบายมี 5 ประการคือ

- ประการที่หนึ่ง นโยบายนั้นจะต้องให้แนวทางในการตัดสินใจว่าจะใช้ระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์อย่างไร
- ประการที่สอง นโยบายนั้นจะต้องมีความเป็นประชาธิปไตย
- ประการที่สาม นโยบายนั้นจะต้องเน้นว่าระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์เป็นระบบสาธารณะของทั้งประเทศ
- ประการที่สี่ นโยบายนั้นจะต้องส่งเสริมให้มีการใช้ระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อปรับปรุงการให้บริการของรัฐบาลต่อประชาชน
- ประการที่ห้า นโยบายนั้นจะต้องทำให้มั่นใจได้ว่าระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์มีคุณภาพที่ดี และมีให้ใช้ได้ตลอดเวลา

เพื่อเป็นตัวอย่างอาจจะพิจารณาในแง่ของความเป็นประชาธิปไตยนี้ระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์จะต้อง

- ให้เสรีภาพในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร
- ให้มีการสื่อสารข้อมูลกันในสังคมอย่างเสรี
- ให้ความเป็นส่วนตัวในเรื่องส่วนตัวของประชาชน
- ให้สิทธิแก่ประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของรัฐบาล
- ให้สิทธิในการหาผลประโยชน์จากความคิดเห็นของตนเอง

9.1.5 ข้อมูลดิบที่ใช้ในระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์

ในหลักการด้านคอมพิวเตอร์นั้นกล่าวกันว่า “ถ้านำขยะมาใช้เป็นข้อมูลดิบ ผลลัพธ์ที่ได้ก็ยิ่งเป็นขยะ (Garbage In, Garbage Out)” ฉะนั้นในระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ก็อาจจะกล่าวได้ว่าข้อมูลดิบที่นำไปใช้เป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่ง

ในการนำข้อมูลดิบ (Raw Data) ไปประมวลผลให้ได้สารสนเทศ (Information) เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจ จะต้องพิจารณาหลักสำคัญ 5 ประการดังต่อไปนี้

- ประการที่หนึ่ง คือ ถ้าข้อมูลดิบเป็นขยะผลลัพธ์ที่ได้ก็เป็นขยะ
- ประการที่สอง คือ นอกจากจะต้องใช้ข้อมูลดิบที่ถูกต้องแล้วยังต้องพิจารณาคุณภาพของข้อมูลดังกล่าวในอีกหลายแง่
- ประการที่สาม คือ ข้อมูลดิบต้องเหมาะสมแก่การใช้งาน
- ประการที่สี่ คือ ต้องทราบประวัติวิวัฒนาการของข้อมูลดิบ
- ประการที่ห้า คือ ตัวข้อมูลดิบมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าคุณภาพของข้อมูลดิบนั้น

คุณภาพของข้อมูลหมายถึงความถูกต้องแม่นยำ ความสมบูรณ์ ความเหมาะสมของช่วงเวลา ความเกี่ยวเนื่อง และต้องสามารถแปลงเป็นลายลักษณ์อักษรได้ อาจกล่าวได้ว่าคุณภาพของข้อมูล คือ ข้อมูลต้องดีพอที่จะนำไปใช้ในวัตถุประสงค์ต่างๆ

ข้อมูลที่รวบรวมโดยหน่วยงานส่วนกลางและหน่วยงานส่วนภูมิภาคของรัฐล้วนเป็นข้อมูลที่สำคัญทั้งสิ้น รูปแบบและวิธีการจัดเก็บเพื่อนำมาจัดทำฐานข้อมูลอาจไม่สมบูรณ์เสียทีเดียว เนื่องจากอาจมีข้อมูลที่ซ้ำซ้อนกันอยู่

การขาดมาตรฐานในการจัดเก็บข้อมูลทำให้เกิดปัญหาในการใช้ข้อมูลระหว่างระบบ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีความมาตรฐานเพื่อให้สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลได้ระหว่างระบบ

โดยทั่วไปจะต้องพิจารณาประวัติของข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงข้อมูล และเหตุผลประกอบการแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูล รายละเอียดเหล่านี้ผู้ที่ทำหน้าที่เก็บข้อมูลอาจคิดว่าตนเองทราบดีอยู่แล้ว จึงไม่แสดงรายละเอียดดังกล่าว แต่ในกรณีที่มีการเชื่อมโยงหรือแบ่งข้อมูลกันระหว่างเครือข่ายนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องระบุรายละเอียดการเปลี่ยนแปลงแก้ไขเพื่อให้ทุกฝ่ายได้ทราบเท่าเทียมกัน

9.1.6 งบประมาณในระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์

ในการจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดทำระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์นั้นกล่าวกันว่า ถ้าตั้งงบประมาณน้อยเกินไปจะเกิดปัญหายิ่งใหญ่อีกมากมายเข้าทำนองว่า “เสียน้อยเสียยาก เสียมากเสียง่าย” ในหลายกรณีมักมีการตั้งงบประมาณต่ำกว่าที่จำเป็นเพราะผู้เกี่ยวข้องมักมองข้ามความยุ่งยากซับซ้อนและขาดต้นแบบที่จะนำมาเป็นแนวทางในการประเมินค่าใช้จ่าย ซึ่งค่าใช้จ่ายอาจจะประกอบไปด้วยค่าแรงของเจ้าหน้าที่ ค่าวสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นค่าเครื่องมือเครื่องใช้หรือซอฟต์แวร์ที่ต้องนำมาใช้ และค่าที่ปรึกษาโครงการ

ทั้งราชการและเอกชนปรากฏว่ามีโครงการเทคโนโลยีสารสนเทศที่ประสบความสำเร็จเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ จึงจำเป็นจะต้องจัดสร้างระบบการวางแผนการลงทุนทางเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อยกระดับศักยภาพในการตัดสินใจและวางแผนการลงทุนในโครงการทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ กล่าวกันว่าการตั้งงบประมาณนั้นจะต้องมีกฎหมายรองรับ มีการสนับสนุนจากฝ่ายบริหารระดับสูง มีแผนกลยุทธ์ในภาพรวมเพื่อช่วยในการตัดสินใจว่าแนวความคิดใหม่มีความเหมาะสมกับเป้าหมายใหญ่ของรัฐบาลมากน้อยเพียงใด และมีการติดต่อสื่อสารที่ดีระหว่างหน่วยงานด้านนิติบัญญัติ ด้านงบประมาณ และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

9.1.7 บุคลากรในระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์

บุคลากรในระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์นั้นมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าปัจจัยอื่นใด อาจจะสามารถกล่าวได้ว่ามีบุคลากร 3 ระดับ คือ ระดับผู้บริหาร ระดับผู้ใช้ และ ระดับผู้พัฒนาระบบ ระดับผู้บริหารจะต้องรู้เรื่องดีพอประมาณและจะต้องให้การสนับสนุนเต็มที่ ระดับผู้ใช้บริการจะต้องเข้าใจบริการและปฏิบัติตามระเบียบวิธีการใช้ ส่วนระดับนักพัฒนาระบบก็จะต้องเป็นผู้มีทักษะมีความรู้ความสามารถเหมาะสม ในด้านของทักษะมีข้อสำคัญต้องพิจารณา 4 ประการดังต่อไปนี้ ประการที่หนึ่ง คือบุคลากรทุกระดับทั้งหน่วยงานจะต้องมีทักษะที่เหมาะสม ประการที่สอง คือจะต้องเริ่มและจบลงด้วยการวิเคราะห์ ประการที่สาม คือต้องมีทักษะ 5 อย่าง และประการที่สี่ คือมีทางให้ได้มาซึ่งทักษะหลายทาง สำหรับทักษะ 5 อย่างนั้นมีดังต่อไปนี้

ทักษะแรก คือ ทักษะในการวิเคราะห์ สำหรับโครงการข้อมูลข่าวสารทุกประเภทหรือแม้แต่โครงการงานด้านต่าง ๆ มีความจำเป็นที่จะต้องมีการวิเคราะห์และการสรุป โดยเริ่มจากคำจำกัดความของปัญหา การวิเคราะห์ขอบข่าย การตรวจสอบระบบ การวิเคราะห์ผู้ได้รับประโยชน์ การสำรวจความพึงพอใจของลูกค้า ซึ่งในที่นี้ก็คือประชาชนที่ใช้บริการ การทบทวนการปฏิบัติงาน และแนวทางสถิติและกิจกรรมที่คล้ายคลึงกันจากหน่วยงานอื่น

ทักษะที่สอง คือ ทักษะในการจัดการข้อมูลข่าวสาร บุคคลที่มีทักษะด้านการจัดการข้อมูลข่าวสารจะทราบถึงวิธีการในการปฏิบัติกับข้อมูลในฐานะที่เป็นแหล่งทรัพยากรอันมีค่าขององค์กร บุคคลที่มีทักษะจะทราบถึงเนื้อหาของข้อมูล คุณภาพของข้อมูล รูปแบบข้อมูล การเก็บข้อมูล การส่งผ่านข้อมูล การเข้าถึงข้อมูล การนำข้อมูลไปใช้ ความปลอดภัยของข้อมูล และการรักษาข้อมูล ดังนั้น จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่จะพบบุคคลที่มีทักษะด้านการจัดการกับข้อมูลอยู่ในงานหลายประเภท เช่น ผู้จัดการ บรรณารักษ์ นักวิจัยและผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น

ทักษะที่สาม คือ ทักษะทางด้านเทคนิค ทักษะด้านนี้จะขึ้นอยู่กับประเภทของปัญหาที่ได้พบในองค์กร การใช้ข้อมูลข่าวสารนั้นอาจจะมีวิธีการมากมาย เช่น การจัดการฐานข้อมูลและตัวบุคคล การออกแบบ และการใช้ระบบที่สามารถทำงานเข้ากันได้กับระบบสารสนเทศที่มีใช้อยู่ การพัฒนาส่วนประสานระหว่างผู้ใช้

และคอมพิวเตอร์ (User Interface) เพื่อให้ผู้ใช้รู้สึกสะดวกสบายในการค้นหาข้อมูลและการเปลี่ยนรูปแบบข้อมูลจากระบบหนึ่งไปสู่อีกระบบหนึ่งเพื่อให้สามารถใช้งานได้ในอีกรูปแบบหนึ่ง เป็นต้น

ทักษะที่สี่ คือ ทักษะทางการสื่อสารและการนำเสนอ ตลอดช่วงเวลาในการทำโครงการจำเป็นต้องมีการสื่อสารกันไม่ว่าจะเป็นเรื่องของเป้าหมาย การดำเนินการ การออกคำสั่งและผลที่ได้รับ เป็นต้น นอกจากนี้การนำเสนอก็ยังเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินการโครงการ บางครั้งอาจจะมีความจำเป็นที่จะต้องมีการนำเสนอในที่ประชุมและหาเงินทุนเพื่อการสนับสนุนโครงการ การพบปะพูดคุยกับบุคคลต่าง ๆ เพื่ออธิบายถึงโครงการว่าจะมีประโยชน์และมีผลอย่างไรต่อพวกเขาบ้างเพื่อหวังที่จะให้พวกเขามีส่วนร่วมในโครงการนี้ นอกจากนี้การพบปะพูดคุยตัวต่อตัวแล้ว การสื่อสารด้วยวิธีอื่นก็ยังมีส่วนสำคัญ เช่น การใช้อีเมลหรือการทำสรุปรายงาน เป็นต้น

ทักษะที่ห้า คือ ทักษะการจัดการโครงการ ประกอบไปด้วยการวางแผน การรวบรวม การประมาณการ การแบ่งปันทรัพยากร การเจรจา การตรวจสอบความคืบหน้าของงาน การประเมินผล การแก้ปัญหาและการสื่อสาร นอกจากนี้แล้ว อาจจะมีการพิจารณาถึงปัจจัยอื่น ๆ ในการจัดการโครงการ เช่น วิธีการ เวลา คุณภาพและความเสี่ยง เป็นต้น ไม่ว่าโครงการจะมีขนาดเล็กหรือใหญ่ ทักษะด้านการจัดการโครงการนี้มีความจำเป็นสำหรับการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จได้

9.1.8 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์

โครงการรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ทั้งหลายนั้นมักจะประสบปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่ไม่ได้เป็นปัญหาด้านเทคโนโลยี ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ เหล่านี้ มักจะเกิดขึ้นเพราะผู้บริหารระดับสูง ไม่มีความรู้ความเข้าใจและไม่ได้รับข้อมูลเพียงพอเกี่ยวกับวิธีการรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ มักจะเกิดจากการต่อต้านจากภายในหน่วยงานเอง และมักจะเกิดจากขาดแคลนทรัพยากรด้านต่าง ๆ ทั้งนี้อาจจะกล่าวได้ว่ากระบวนการรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์มีปัญหาหลักอยู่ 5 ประการดังต่อไปนี้

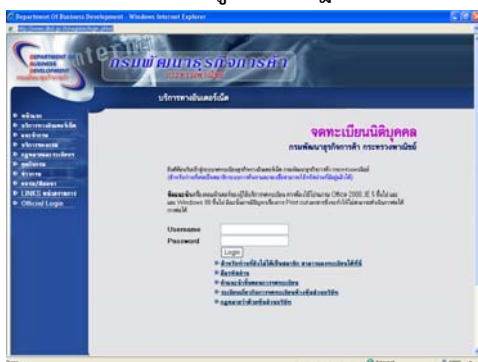
- การต่อต้านจากภายในหน่วยงานรัฐบาลเอง โครงการรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ในหน่วยงานราชการส่วนมากประสบปัญหาอุปสรรคจากการต่อต้านของข้าราชการ พนักงาน และเจ้าหน้าที่ ในหน่วยราชการเหล่านั้นเอง บางท่านก็ไม่อยากให้มีการเปลี่ยนแปลงอะไรทั้งสิ้นบางท่านก็เกรงว่าอำนาจราชศักดิ์ที่เคยมีอยู่ตามระบบเดิมจะถูกลดทอนถ้ามีการนำระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์มาใช้
- ความยากลำบากในการเปลี่ยนจากนโยบายและวิธีปฏิบัติเดิมเป็นรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ ในการเปลี่ยนจากระบบเดิมไปเป็นระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์นั้น จำเป็นต้องมีการปฏิรูปทั้งด้านนโยบายและด้านการปฏิบัติเป็นอย่างมาก กระบวนการและวิธีการในการปฏิบัติงานที่มีอยู่จะต้องมีการปรับแก้เพื่อให้สอดคล้องและสนับสนุนระบบการทำงานที่ใช้คอมพิวเตอร์ ซึ่งก็แน่นอนว่า จะต้องมีการคิดใหม่ทำใหม่และแก้ไขเพื่อให้เหมาะสม มีหลายกรณีที่หน่วยงานราชการได้พยายามส่งเสริมการทำงานด้วยระบบใหม่ แต่ก็ต้องพบกับความล้มเหลวตั้งแต่เริ่มต้น
- การขาดผู้นำที่ให้การสนับสนุนและมีความรู้ความเข้าใจ โครงการรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์นั้น จำเป็นจะต้องมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงรูปแบบองค์กรและการทำงานจากระบบเดิม การเปลี่ยนแปลงแบบนี้ จำเป็นจะต้องอาศัยผู้นำที่มีศักยภาพและมีอำนาจเพียงพอที่จะดูแล และจัดการในกรณีที่เกิดการต่อต้านจากบุคลากรภายในหน่วยงาน โดยส่วนมากแล้วเจ้าหน้าที่ระดับผู้บริหารของหน่วยงานราชการมักจะขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ หรือมีฉะนั้นก็ไม่ทุ่มเทแรงกายแรงใจให้การสนับสนุนโครงการอย่างเต็มที่
- การขาดทรัพยากรในการลงทุนเบื้องต้น ในหลาย ๆ กรณีหน่วยงานราชการขาดทรัพยากรที่จะใช้ในการลงทุนเบื้องต้นในโครงการรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์
- การขาดการให้การสนับสนุนทางการเงินอย่างต่อเนื่องสำหรับโครงการรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ โครงการรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์หลายโครงการที่ได้เริ่มขึ้นเป็นอย่างดีแต่ก็ต้องล้มเหลว

ในเวลาต่อมาเพราะไม่มีงบประมาณที่จะใช้อย่างต่อเนื่อง ในหลายกรณีมีโครงการรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ ในหน่วยราชการที่ต้องมีค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมแต่ไม่มีรายได้เพิ่มเติมมาสนับสนุน [92]

9.2 การใช้อินเทอร์เน็ตโดยรัฐบาล

รัฐบาลไทยได้นำโครงการนำร่องออกมาใช้หลายโครงการด้วยกัน รูปแบบของโครงการนำร่อง มีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมเสนอ ร่วมผลักดัน และร่วมดำเนินงานเพื่อความโปร่งใสในการให้บริการแก่ประชาชน และภาคธุรกิจ มีการจัดกลุ่มโครงการการให้บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ 4 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 การให้บริการข้อมูลข่าวสาร (Online Information Services) เป็นการให้บริการข้อมูลแบบออนไลน์ของภาครัฐแก่ประชาชน และภาคธุรกิจซึ่งมีโครงการนำร่องมากมาย เช่น โครงการบริการข้อมูลระดับหมู่บ้านเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสำนักงานสถิติแห่งชาติ และโครงการบริการข้อมูลนิติบัญญัติ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เป็นต้น



รูปที่ 9.2.1 เว็บไซต์พัฒนาธุรกิจการค้า
(www.dbd.go.th)



รูปที่ 9.2.2 เว็บไซต์สรรพากร
(www.rd.go.th)



รูปที่ 9.2.3 เว็บไซต์โรงงานอุตสาหกรรม
(www.diw.go.th)

กลุ่มที่ 2 การบริการเชิงรายการ (Simple Transaction Services) เป็นการอำนวยความสะดวกด้านการบริการต่างๆ ของรัฐแก่ประชาชน เช่น การเสียภาษี ค่าธรรมเนียม การจดทะเบียนและการยื่นคำร้อง เป็นต้น ซึ่งมีโครงการนำร่องมากมาย เช่น โครงการลงทะเบียนเป็นนิติบุคคลผ่านทางอินเทอร์เน็ต หรือ “อีริจิสเทรชัน (eRegistration)” ของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ ดังรูปที่ 9.2.1 โครงการ “อีเรฟเวนิว (eRevenue)” ของกรมสรรพากร ดังรูปที่ 9.2.2 และโครงการ “อีอินดัสทรี (eIndustry)” ของกรมโรงงานอุตสาหกรรม ดังรูปที่ 9.2.3 เป็นต้น

กลุ่มที่ 3 การโอนเงินอิเล็กทรอนิกส์ (Payment Gateway) เป็นการสนับสนุนกิจกรรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์โดยร่วมดำเนินการระหว่างภาครัฐและเอกชนให้บริการการโอนเงินระหว่างรัฐและเอกชน

ซึ่งมีโครงการนำร่อง เช่น โครงการอีไฟแนนเชียล (eFinancial) ของธนาคารแห่งประเทศไทย และโครงการอีเพย์เมนต์ (ePayment) ของธนาคารและสถาบันการเงิน เป็นต้น

กลุ่มที่ 4 การจัดซื้อทางอิเล็กทรอนิกส์ (eProcurement) เป็นการกำหนดกรอบ แนวทางและมาตรฐาน สำหรับกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างเพื่อส่งเสริมและผลักดันให้เกิดระบบการจัดซื้อจัดจ้างทางอินเทอร์เน็ต

การใช้อินเทอร์เน็ตเป็นหนึ่งหนทางในการช่วยการทำงานของรัฐบาล อาทิ ช่วยให้เกิดความสะดวก ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลมากขึ้น อีกทั้งยังช่วยประหยัดเวลา ช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้โดยสะดวก เป็นต้น ทางรัฐบาลก็มีเว็บรัฐบาลไทย [81] ดังแสดงในรูปที่ 9.2.4 เพื่อเป็นศูนย์กลางข้อมูลเกี่ยวกับนโยบาย รัฐบาล นายกรัฐมนตรี ข่าวสารต่างๆ เกี่ยวกับรัฐบาล เป็นต้น



รูปที่ 9.2.4 เว็บรัฐบาลไทย (www.thaigov.go.th)

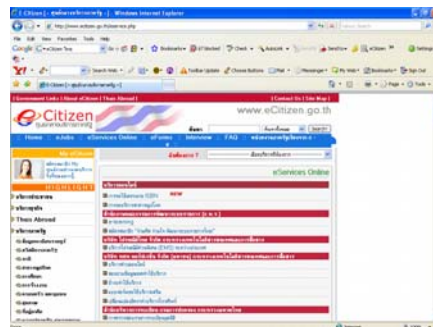


รูปที่ 9.2.5 เว็บไทยกอฟดอตเน็ต (www.thaigov.net)

ผู้สนใจทั่วไปที่ต้องการที่จะติดตามข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่เกิดขึ้นในรัฐบาลชุดปัจจุบัน ก็สามารถเข้าไปที่เว็บรัฐบาลไทย (www.thaigov.go.th) ได้ทันที โดยสามารถติดตามการทำงานของรัฐบาล ติดตามสถานการณ์ข่าว อีกทั้งยังมีการบริการประชาชนผ่านทางอินเทอร์เน็ตอีกด้วย ประชาชนที่อยากทราบข้อมูล เกี่ยวกับกระทรวง ทบวง กรม ต่างๆ ในประเทศ ก็สามารถเข้าไปยังเว็บ “ไทยกอฟดอตเน็ต (www.thaigov.net)” ดังแสดงในรูปที่ 9.2.5 ซึ่งเป็นศูนย์รวมลิงค์กระทรวง ทบวง กรม หน่วยงานต่างๆ และการบริการทางภาครัฐที่เกี่ยวข้องภายในเว็บเดียว

9.2.1 ตัวอย่างระบบต่างๆ ของรัฐบาลไทยที่นำอินเทอร์เน็ตมาใช้

ตัวอย่างที่ 1 ศูนย์กลางบริการภาครัฐ (www.ecitizen.go.th) ดังแสดงในรูป 9.2.1.1 ได้มีระบบบัตรประชาชนเอกประสงค์ หรือ “สมาร์ทการ์ด (Smart Card)” เมื่อปี พ.ศ. 2547 ที่ผ่านมา ข้าราชการไทย 2 ล้านคนจะต้องใช้บัตรประชาชนอิเล็กทรอนิกส์หลังจากที่ได้มีการอนุมัติจัดทำโครงการอีซิติเซ็นแล้ว แม้ว่าในปี พ.ศ. 2550 ประชาชนมีบัตรประชาชนที่เป็นระบบอิเล็กทรอนิกส์แล้ว แต่ยังไม่สามารถใช้งานได้แบบ และในอนาคตคาดว่าจะให้ประชาชนเข้าสู่ระบบการใช้บัตรสมาร์ทการ์ดแทนบัตรประจำตัวประชาชน บัตรดังกล่าวจะเป็นทั้งบัตรประจำตัวประชาชนและบัตรประกันสังคมในบัตรเดียวกัน [41]



รูปที่ 9.2.1.1 เว็บอีซิติเซ็นของไทย (www.thaigov.net)

การจัดทำบัตรแบบเนกประสงค์ ดังแสดงในรูปที่ 9.2.1.2 หรือบัตรสมาร์ทการ์ด (Smart Card) ต้องเริ่มต้นโดยการจัดทำบัตรประจำตัวประชาชนของกระทรวงมหาดไทยเป็นบัตรหลักสำหรับข้อมูลของส่วนราชการ หน่วยงานอื่น ๆ นำมาเชื่อมโยงและเพิ่มเติมลงในบัตรประชาชนของกระทรวงมหาดไทยได้เมื่อมีความพร้อม และกระทรวงมหาดไทยก็ได้รับอนุมัติงบประมาณให้ดำเนินงานโครงการขยายการให้บริการประชาชน ด้านการทะเบียนราษฎรและการจัดทำบัตรประจำตัวประชาชนแบบใหม่ด้วยระบบออนไลน์

บัตรประชาชนเนกประสงค์จะไม่มี การแสดงข้อมูลที่อยู่ กรู๊ปเลือดและศาสนา โดยข้อมูลดังกล่าว จะนำไปใส่ในชิปแทน เนื่องจากที่อยู่เป็นข้อมูลที่เปลี่ยนแปลงอยู่เรื่อย ขณะที่กรู๊ปเลือดนั้นพบว่าประชาชน ในต่างจังหวัดมักให้ข้อมูลกรู๊ปเลือดผิด จึงจะให้มีการตรวจสอบให้ถูกต้องจากกระทรวงสาธารณสุข ก่อนที่จะบรรจุ ลงบนชิปแทน ส่วนด้านหลังจากที่เคยปรากฏชื่อหน่วยงานผู้ออกบัตรเป็นกรมการปกครองกระทรวงมหาดไทยนั้น ก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงใหม่โดยแสดงข้อความว่า “บัตรประจำตัวประชาชน” เนื่องจากบัตรประชาชนเนกประสงค์ จะบรรจุข้อมูลจากหลายกระทรวงที่เกี่ยวข้อง

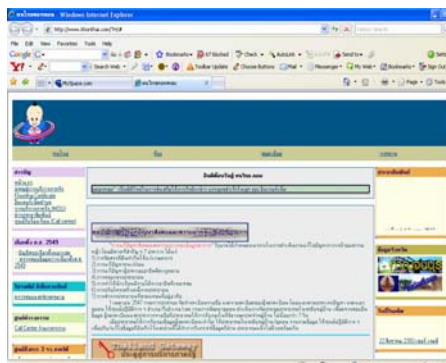
บัตรประชาชนเนกประสงค์ถือเป็นหนึ่งในโครงการประชาชนอิเล็กทรอนิกส์ (eCitizen) โดยจะรวบรวม ข้อมูลจำเป็นของประชาชนไว้ในบัตรใบเดียว ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลส่วนตัว ข้อมูลด้านสุขภาพบัตรประกันสังคม ใบขับขี่ สถานที่ทำงาน โรงเรียน เป็นต้น



รูปที่ 9.2.1.2 ตัวอย่างบัตรประชาชนเนกประสงค์

ตัวอย่างที่ 2 ระบบการจัดซื้อจัดจ้าง หรือ “อีออคชั่น (eAuction)” คือ การจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ ไม่ว่าจะเป็นวัสดุที่จับต้องได้ เช่น กระดาษ ปากกา เป็นต้น หรือสินค้าที่ไม่สามารถจับต้องได้ ได้แก่ สินค้า ที่อยู่ในรูปแบบดิจิทัลหรือซอฟต์แวร์หรือการบริการ เช่น การจองตั๋วเครื่องบิน โดยกิจกรรมทั้งหมด ทำผ่านอินเทอร์เน็ต

ตัวอย่างที่ 3 ระบบทะเบียนราษฎร กล่าวคือ กรมการปกครองได้จัดทำเว็บ “คนไทยดอตคอม (www.khonthai.com)” ดังแสดงในรูปที่ 9.2.1.3 ขึ้นเพื่อเป็นศูนย์กลางข้อมูลเกี่ยวกับทะเบียนราษฎร ใบเกิด ใบมรณะ และใบสมรส โดยสามารถใช้ตรวจสอบข้อมูลด้านการทะเบียนได้ เช่น รายการตามทะเบียนราษฎร และรายการบัตรประจำตัวประชาชน เป็นต้น



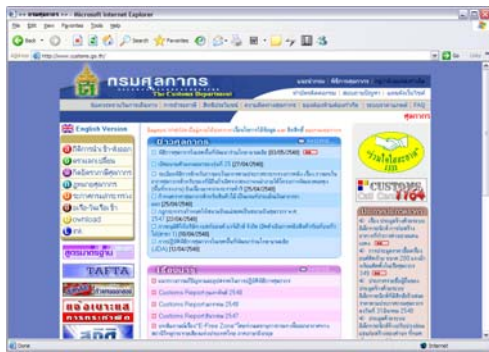
รูปที่ 9.2.1.3 เว็บคนไทยดอตคอม (www.khonthai.com)



รูปที่ 9.2.1.4 เว็บกรมสรรพากร (www.rd.go.th)

ตัวอย่างที่ 4 ระบบภาษีเงินได้ กล่าวคือ กรมสรรพากรได้จัดทำโครงการ “ทีไอเอ็น ออนไลน์ (TIN Online)” หรือ “แทกซ์ ไอดี นัมเบอร์ ออนไลน์ (Tax ID Number Online)” แก่ประชาชน ในการออกหมายเลขประจำตัวผู้เสียภาษี โดยเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2545 ที่ผ่านมา กรมสรรพากร ได้เปิดบริการเว็บ (www.rd.go.th) เพื่อให้บริการซอฟต์แวร์คำนวณหักภาษี ณ ที่จ่ายเงินได้ ประเภทเงินเดือน ค่าจ้างของผู้จ่ายเงินได้ที่เป็นภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังแสดงในรูปที่ 9.2.1.4

ตัวอย่างที่ 5 ระบบภาษีศุลกากร คือ กรมศุลกากร ดังแสดงในรูปที่ 9.2.1.5 ได้นำระบบอีดีไอ (EDI = Electronic Data Interchange) เข้ามาช่วยในการบริการ ทำให้ลดขั้นตอน ลดค่าใช้จ่าย และลดเวลา ของงานด้านเอกสาร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดเก็บข้อมูลและประสิทธิภาพของการประสานงาน ในการติดต่อพิธีการต่างๆ กับระบบการขนส่งที่ถูกต้องแม่นยำ อีดีไอเป็นเทคโนโลยีหลักที่ใช้ในธุรกิจพาณิชย์ อิเล็กทรอนิกส์ เอกสารจำพวกใบสั่งซื้อ ใบเสนอราคา ใบกำกับสินค้า และเอกสารอื่นๆ เมื่อนำอีดีไอ มาใช้แทนได้ ประสบความสำเร็จเป็นอย่างมากเช่นเดียวกับเทคโนโลยีอื่นๆ แต่อีดีไอไม่ได้เป็นเป้าหมาย โดยตัวของมันเอง เมื่อได้ใช้งานจะเกิดผลประโยชน์ทางด้านไอที เช่น ลดค่าใช้จ่ายในการป้อนข้อมูล ได้ข้อมูลที่ ถูกต้องมากขึ้น ติดต่อสื่อสารได้รวดเร็วขึ้นและลดงานทางด้านเอกสาร ซึ่งจะช่วยให้การตัดสินใจให้มีประสิทธิภาพ มากยิ่งขึ้น



รูปที่ 9.2.1.5 เว็บไซต์กรมศุลกากร (www.customs.go.th)



รูปที่ 9.2.1.6 เว็บไซต์พัฒนาธุรกิจการค้า (www.thairegistration.com)

ตัวอย่างที่ 6 ระบบทะเบียนการค้า คือ กรมพัฒนาธุรกิจการค้าเปิดบริการรับจดทะเบียนการค้า ทางอินเทอร์เน็ตผ่านเว็บของตัวเอง (www.thairegistration.com) เพื่อให้บริการและอำนวยความสะดวก แก่ผู้ประกอบการโดยไม่ต้องเดินทางมาดำเนินการด้วยตนเอง ดังแสดงในรูปที่ 9.2.1.6

ตัวอย่างที่ 7 ระบบการเบิกจ่ายงบประมาณ คือ รัฐบาลไทยเตรียมนำระบบอิเล็กทรอนิกส์ มาใช้ในทุกกระทรวงเริ่มจากการเบิกจ่ายและติดตามงบประมาณ การบริหารงานบุคคลรวมถึงการจัดซื้อครุภัณฑ์ต่างๆ ได้จัดทำขึ้นตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2545

ตัวอย่างที่ 8 ระบบจ่ายค่าธรรมเนียมโรงงานอุตสาหกรรม คือ กรมโรงงานอุตสาหกรรมรับจ่าย ค่าธรรมเนียมรายปีโดยรวมมือกับธนาคารเอเชีย มีผู้ใช้บริการประมาณ 2 หมื่นรายต่อปี คิดเป็นมูลค่าประมาณ 30 ล้านบาท

9.2.2 ข้อดีของการนำอินเทอร์เน็ตมาใช้งานของรัฐบาล

ข้อดีประการที่ 1 ระบบอีทีพีแวร์ริ่งเมนต์หรือรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ช่วยให้ประชาชนส่วนใหญ่ ไม่ต้องเสียเวลาไปทำธุรกรรมต่างๆ ตามหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยประชาชนสามารถใช้บริการจากที่ใดและเวลาใด ก็ได้ เมื่อต้องการผ่านทางอินเทอร์เน็ต

ข้อดีประการที่ 2 ระบบอีทีพีแวร์ริ่งเมนต์เป็นระบบที่สามารถให้บริการตามความต้องการเฉพาะกลุ่ม และยังสามารถแก้ไขปรับปรุงเนื้อหา รวมถึงคุณภาพของบริการตามที่ได้รับข้อคิดเห็นจากผู้ใช้ได้

ข้อดีประการที่ 3 ระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์สามารถวิเคราะห์ข้อมูลและรูปแบบของการใช้บริการได้นอกจากนี้ระบบยังช่วยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการออกแบบและพัฒนาการบริการด้วย

ข้อดีประการที่ 4 ระบบอีแกฟเวิร์นเมนต์ช่วยให้หน่วยงานรัฐบาลสามารถปฏิบัติงานได้มีประสิทธิภาพมากขึ้นทำให้เกิดความได้เปรียบทางเศรษฐกิจแก่ประเทศนั้น ๆ

ข้อดีประการที่ 5 สามารถใช้ร่วมกับระบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อช่วยให้ผู้อยู่ภายนอกหน่วยราชการติดต่อกับหน่วยราชการได้อย่างสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้นทำให้แผนกต่าง ๆ ของรัฐบาลสามารถทำงานเป็นทีมได้อย่างราบรื่น

โครงการรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์หลายโครงการประสบปัญหาต่าง ๆ ซึ่งปัญหาและอุปสรรคมักจะเกิดขึ้นเพราะผู้บริหารระดับสูงไม่มีความรู้ความเข้าใจอย่างเพียงพอเกี่ยวกับวิธีการในอีแกฟเวิร์นเมนต์ ทั้งนี้สามารถสรุปปัญหาหลักได้ เช่น การต่อต้านจากภายในหน่วยงานรัฐบาลเอง ความยากลำบากในการเปลี่ยนแปลงนโยบายและวิธีปฏิบัติเดิมให้เป็นรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ การขาดผู้นำที่ให้การสนับสนุนและมีความเข้าใจการขาดทรัพยากรในการลงทุนเบื้องต้น และการขาดเงินสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น [92]

9.3 การใช้อินเทอร์เน็ตในรัฐสภาไทย

รัฐสภาอิเล็กทรอนิกส์ หรือ “อีพาร์เลียเมนต์ (eParliament)” คือ การทำกิจกรรมของรัฐสภาผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ซึ่งสื่อที่นิยมมากที่สุด ก็คือ อินเทอร์เน็ต รัฐสภาอังกฤษถือเป็นรัฐสภาแม่แบบนำเอาระบบรัฐสภาอิเล็กทรอนิกส์มาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นบรรทัดฐานในการพัฒนาระบบอื่น ๆ

อำนาจอธิปไตยในประเทศต่าง ๆ อาจแบ่งได้เป็น 3 ด้าน คือ อำนาจการบริหารโดยคณะรัฐมนตรี อำนาจนิติบัญญัติโดยรัฐสภา อำนาจตุลาการโดยศาล แต่กฎหมายรัฐธรรมนูญส่วนมากมอบอำนาจนิติบัญญัติหรือการออกกฎหมายให้รัฐสภา ซึ่งรัฐสภาแบ่งได้เป็น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา นอกจากการออกกฎหมายแล้วรัฐสภายังมีหน้าที่อื่น เช่น ตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล พิจารณาเรื่องต่าง ๆ โดยกรรมวิธีการ และแต่งตั้งผู้บริหารองค์กรอิสระ เป็นต้น

รัฐสภาไทย ดังแสดงในรูปที่ 9.3.1 ถือกำเนิดขึ้นมาเมื่อปี พ.ศ. 2475 ทำให้ประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดปกครองประเทศ รัฐสภาไทยกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจอธิปไตยภายใต้รูปแบบการปกครองเป็นระบบรัฐสภาโดยมีหลักสำคัญว่า “อำนาจอธิปไตย มาจากปวงชนชาวไทย” และ “พระมหากษัตริย์ผู้เป็นประมุขทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติทางรัฐสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ” ตามรัฐธรรมนูญฉบับที่ 4 กำหนดให้ระบบรัฐสภาไทยประกอบด้วย 2 สภาด้วยกัน นั่นคือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและรัฐสภา



รูปที่ 9.3.1 รัฐสภาไทย

สภาผู้แทนราษฎร คือ สภาที่สมาชิกมาจากการเลือกตั้งโดยประชาชน ประเทศไทยได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2476 และดำเนินต่อมาเป็นระยะ ๆ จนถึงปัจจุบัน

การประชุมและการลงคะแนนสภาผู้แทนราษฎรในสมัยก่อน ในการเข้าประชุมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ต้องลงชื่อก่อนเข้าประชุม ส่วนการลงคะแนนเสียงต้องใช้วิธีการยกมือขึ้นเพื่อออกเสียง แล้วเจ้าหน้าที่จะเดินนับคะแนนทีละคน หรือขานชื่อแล้วยื่นขึ้นประกาศออกเสียง แต่ในการประชุม ลงคะแนนเสียงในปัจจุบัน ใช้บัตรประจำตัวของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งในบัตรจะมีไมโครชิป บรรจุ ข้อมูลของสมาชิกอยู่ เพียงแค่เดินผ่าน ประตูก็สามารถทราบว่าสมาชิกคนไหนเข้าร่วมประชุม เนื่องจาก ประตูจะมีตัวตรวจจับไมโครชิปโดยข้อมูลที่ต้องการ เช่น ชื่อ นามสกุล ตำแหน่ง เป็นต้น ก็จะเข้ามาอยู่ในฐานข้อมูลของคอมพิวเตอร์ ส่วนการลงคะแนนก็ใช้วิธีกดปุ่มเพื่อลงคะแนนโดยบนโต๊ะของสมาชิกจะมีปุ่มให้กดลงคะแนน เมื่อสมาชิกกดลงคะแนนก็จะมีไฟติดที่ปุ่มกด แล้วผลคะแนนก็ไปปรากฏที่คอมพิวเตอร์ของเจ้าหน้าที่

ผลของการใช้คอมพิวเตอร์ในการประชุมทำให้ สะดวกและรวดเร็ว ใช้เจ้าหน้าที่ในการนับคะแนนน้อย เนื่องจากใช้เจ้าหน้าที่ควบคุมคอมพิวเตอร์แค่คนเดียว และข้อมูลที่ได้อีกต้องแม่นยำ เป็นต้น

วุฒิสภา ถือกำเนิดเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2490 เป็นสภาที่สมาชิกมาจากการแต่งตั้งหรือเลือกตั้งทางอ้อม โดยที่อำนาจของวุฒิสภาแตกต่างกันตามรัฐธรรมนูญ บางฉบับให้อำนาจของวุฒิสภาเท่าเทียมสภาผู้แทนราษฎรและบางฉบับจำกัดอำนาจของวุฒิสภาให้ด้อยกว่าสภาผู้แทน วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง มีจำนวนเท่ากับสมาชิกสภาผู้แทน [92]



รูปที่ 9.3.2 เว็บไซต์สภาไทย
(www.parliament.go.th)



รูปที่ 9.3.3 เว็บไซต์เน็ตต่อไออาร์ทีที่ต่อเน็ต
(www.senate.iirt.net)

ตัวอย่างการใช้คอมพิวเตอร์ในระบบรัฐสภาของประเทศไทยมีมากมาย เช่น เว็บไซต์สภาไทย (www.parliament.go.th) ดังแสดงในรูปที่ 9.3.2 ภายในเว็บสามารถลิงค์ไปสู่เว็บสถานีวิทยุแห่งชาติ (www.senate.go.th) ซึ่งให้ประชาชนสามารถเข้าชมถ่ายทอดสดการประชุมสถานีวิทยุแห่งชาติได้อีกด้วย และเว็บสาร่างนิติบัญญัติ (http://cda.parliament.go.th) รวมทั้งสามารถชมการถ่ายทอดสดการประชุมวุฒิสภาผ่านอินเทอร์เน็ต ผู้ชมสามารถดูการถ่ายทอดสดการประชุมวุฒิสภาผ่านอินเทอร์เน็ตบนหน้าเว็บ “เน็ตต่อไออาร์ทีที่ต่อเน็ต (www.senate.iirt.net)” ดังรูปที่ 9.3.3

9.4 การใช้อินเทอร์เน็ตในการเลือกตั้ง

การเลือกตั้งถือเป็นกระบวนการประชาธิปไตยแบบทางอ้อมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เลือกตัวแทนของตนเข้ามาดำรงตำแหน่งทางการเมืองต่าง ๆ [152] ในประเทศไทยการไปเลือกตั้งเป็นความรับผิดชอบต่อบ้านเมือง การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยถือว่า การเลือกตั้งเป็นเรื่องสำคัญที่สุดเพื่อให้ได้ตัวแทนที่ตนต้องการ นอกจากนี้กฎหมายยังกำหนดให้การใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของทุกคนถ้าไม่ไป โดยไม่แจ้งเหตุก็จะทำให้เสียสิทธิตามที่กฎหมายกำหนด

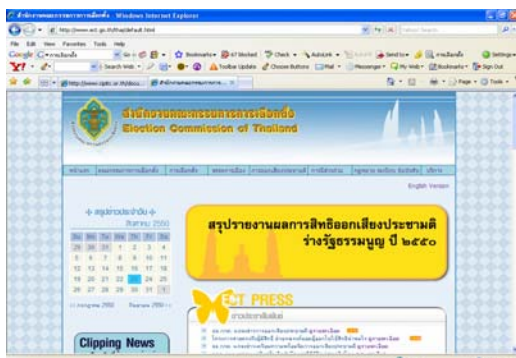
ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งหมายถึง ประชาชนเป็นใหญ่ คือ การที่ประชาชนมีอำนาจอธิปไตย หรือมีอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ แต่ประชาชนทั้ง 65 ล้านคน จะเข้าไปปกครองบริหารประเทศทั้งหมดด้วยตนเองย่อมเป็นไปได้ จึงต้องมอบอำนาจอธิปไตยให้แก่ตัวแทนที่ตนเลือก

เพื่อให้ไปทำหน้าที่แทน ดังนั้นวันเลือกตั้งก็คือวันที่ประชาชนไปมอบอำนาจอธิปไตย หรือไปมอบหมายหน้าที่ให้แก่ผู้แทนที่ตนเลือกนั่นเอง หากผู้แทนที่ประชาชนเลือกเข้าไปสามารถทำหน้าที่แทนประชาชนได้อย่างดี มีประสิทธิภาพสมกับที่ประชาชนไว้วางใจ ประชาชนก็จะอยู่ดีมีสุข ประเทศชาติและท้องถิ่นเจริญพัฒนา ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนได้รับการเยียวยาแก้ไข แต่หากประชาชนเลือกผู้แทนที่ไม่ดีไม่มีความรู้ความสามารถขาดคุณธรรมได้รับเลือกตั้งด้วยการทุจริต ใช้เงินซื้อเสียง หลบเลี่ยงกฎหมาย เมื่อได้เข้าไปทำหน้าที่แทนประชาชนก็ต้องถอนทุนคืนด้วยการทุจริต คอร์รัปชัน เงินงบประมาณที่จะไปพัฒนาคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชนก็รั่วไหล ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนก็ไม่ได้รับการแก้ไข เพราะตัวแทนที่เลือกเข้าไปไม่มีความคิดรับผิดชอบต่อบ้านเมืองและทรยศต่อประชาชนที่ไว้วางใจมอบอำนาจอธิปไตยให้ตนเข้าไปทำหน้าที่แทน [11]

การเลือกตั้งจึงมีความสำคัญที่ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะต้องไปทำหน้าที่เลือกตัวแทนทุกครั้ง ทุกระดับ ทั้งตัวแทนระดับชาติและระดับท้องถิ่นโดยพิจารณาเลือกอย่างละเอียดรอบคอบพิถีพิถัน ดังนั้น ในการเลือกตัวแทนที่จะเข้าไปใช้อำนาจอธิปไตยเราจึงต้องตัดสินใจให้ดี โดยควรเลือกคนที่มีลักษณะต่อไปนี้

- มีประวัติส่วนตัว และผลงานที่ผ่านมาดีเป็นที่ยอมรับ กล่าวสู่เพื่อความถูกต้อง
- มีคุณธรรม และความเสียสละไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น
- มีความรู้ความสามารถ คือ รู้ปัญหา รู้หน้าที่ และมีแนวคิดหรือข้อเสนอในการแก้ปัญหาอย่างชัดเจน มีความเป็นไปได้
- มีวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย คือ มีเหตุผล ไม่ถือความคิดของตนเป็นใหญ่ เคารพมติเสียงส่วนใหญ่ รับฟังความเห็นของเสียงส่วนน้อย
- มีการหาเสียง หรือแนะนำตัวอย่างสร้างสรรค์โดยไม่ฝ่าฝืนหรือหลีกเลี่ยงกฎกติกาการเลือกตั้ง

ในยุคแห่งข้อมูลข่าวสารนี้ อินเทอร์เน็ตเข้ามามีบทบาทเป็นอย่างมากต่อการเลือกตั้งในประเทศไทย ซึ่งในประเทศไทยก็มีเว็บสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือ กกต. (www.ect.go.th) ดังแสดงในรูปที่ 9.4.1 ภายในเว็บก็จะมีบริการต่างๆ เริ่มตั้งแต่การให้บริการข้อมูลเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ทั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา และการเลือกตั้งท้องถิ่น บริการข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับคณะกรรมการการเลือกตั้ง ทั้งในด้านอำนาจหน้าที่ สมาชิกคณะกรรมการการเลือกตั้งในปัจจุบัน เป็นต้น นอกจากนี้ยังสามารถเชื่อมต่อเข้าสู่เว็บพรรคการเมืองต่างๆ ได้อีกด้วย



รูปที่ 9.4.1 เว็บคณะกรรมการการเลือกตั้ง (www.ect.go.th)



รูปที่ 9.4.2 เว็บสภาาร่างรัฐธรรมนูญ (www.parliament.go.th)

การบริการเกี่ยวกับการเลือกตั้งผ่านอินเทอร์เน็ตมีหลากหลาย อาทิ ประชาชนสามารถดาวน์โหลดแบบฟอร์มหนังสือแจ้งเหตุไม่ไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง การบริการตรวจสอบการเสียสิทธิเลือกตั้ง บริการตรวจสอบสถานภาพสมาชิกพรรคการเมือง บริการอีเมลล์ประจำสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง และบริการฐานข้อมูลกระจายข่าวและสื่อท้องถิ่น เป็นต้น

การเลือกตั้งครั้งล่าสุดในประเทศไทยมีขึ้นเมื่อวันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2550 ที่ผ่านมาเป็นวันที่ประชาชนที่มีสิทธิในการเลือกตั้งทุกคน ต้องไปใช้สิทธิในการลงประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 ฉบับใหม่ว่าจะรับหรือไม่รับร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่นี้ ประชาชนสามารถติดตามผลการใช้สิทธิออกเสียงได้เป็นระยะๆ ในเว็บไซต์ร่างรัฐธรรมนูญ (www.parliament.go.th) ดังแสดงในรูปที่ 9.4.2 ซึ่งผลสรุปประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2550 ดังแสดงในรูปที่ 9.4.3 มีผู้เห็นชอบ 14,727,306 คน คิดเป็นร้อยละ 56.69 และผู้ไม่เห็นชอบ 10,747,441 คน คิดเป็นร้อยละ 41.37 ผู้ลงทะเบียน 504,207 คิดเป็นร้อยละ 1.94 โดยมีผู้มาใช้สิทธิ 25,978,954 คน จากผู้มีสิทธิ 45,092,955 คน คิดเป็นร้อยละ 57.61 [12]



รูปที่ 9.4.3 ผลสรุปประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2550

9.5 การใช้อินเทอร์เน็ตในศาลไทย

ศาลเป็นองค์กรซึ่งอำนาจพิจารณาพิพากษาอรรถคดีโดยดำเนินการตามรัฐธรรมนูญตามกฎหมาย และในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ บรรดาศาลทั้งหลายจะตั้งขึ้นได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 แบ่งศาลออกเป็น 4 ประเภท คือ ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลทหาร [99]

อำนาจอธิปไตยของประเทศไทยแบ่งเป็น 3 ด้าน คือด้านบริหาร ด้านนิติบัญญัติ และด้านตุลาการ โดยทางด้านบริหารมีการใช้ระบบ รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ หรือ “อีแกฟเวิร์นเมนท์ (eGovernment)” ส่วนด้านนิติบัญญัติก็มี รัฐสภาอิเล็กทรอนิกส์ หรือ “อีพาร์เลียเมนท์ (eParliament)” ฉะนั้นด้านตุลาการก็มีศาลอิเล็กทรอนิกส์ หรือ “อีคอร์ท (eCourt)”

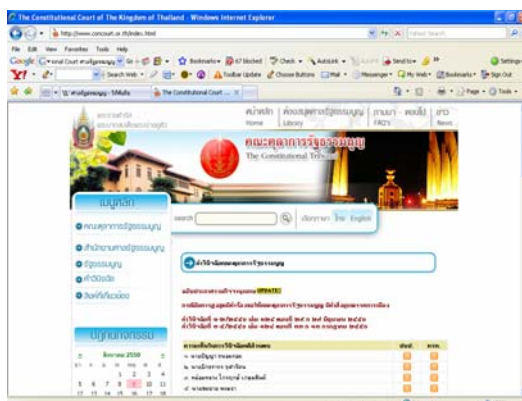
การนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ในหน่วยงานราชการ ตามนโยบายรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ กำลังแทรกซึมเข้าไปยังหน่วยงานต่างๆ ของรัฐมากขึ้น นับตั้งแต่การประมวลอิเล็กทรอนิกส์ สรรพากรอิเล็กทรอนิกส์ บัตรประชาชนอิเล็กทรอนิกส์ จนกระทั่งศาลอิเล็กทรอนิกส์ โดยแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศ ปี พ.ศ. 2547 ถึง 2551 ของสำนักงานศาลยุติธรรม กระทรวงยุติธรรมได้วางแนวทางให้สถาบันแห่งความยุติธรรมแห่งนีเตรียมปรับเข้าสู่ยุคศาลอิเล็กทรอนิกส์

ทั้งนี้ คำจำกัดความของศาลอิเล็กทรอนิกส์ไม่ได้จำกัดอยู่กับการประชุมทางไกลผ่านระบบออนไลน์เท่านั้น แต่ยังกินความรวมถึงการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ในการบริหารจัดการงานศาลยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นระบบจัดการเอกสาร จัดการคดีความ และการให้บริการประชาชนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ [111]

ในอีคอร์ทนั้นก็รวมถึงการใช้ไอทีโดยผู้พิพากษา ซึ่งอาจแบ่งคร่าวๆ เป็นฮาร์ดแวร์สำหรับผู้พิพากษา และซอฟต์แวร์สำหรับผู้พิพากษา สำหรับฮาร์ดแวร์สำหรับผู้พิพากษานั้นอาจประกอบไปด้วย เครื่องคอมพิวเตอร์ จานแม่เหล็ก ซีดีรอม จอสี การเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และเครื่องพิมพ์ขาวดำหรือสี ส่วนซอฟต์แวร์ สำหรับผู้พิพากษาอาจประกอบไปด้วย ซอฟต์แวร์ประมวลผลคำ (Word Processing) ซอฟต์แวร์ฐานข้อมูล

(Database) ซอฟต์แวร์ตารางคำนวณ (Spreadsheet) ฐานข้อมูล อาทิ เล็กซิส (Lexis) เวสต์ลอร์ (Westlaw) ซอฟต์แวร์การสื่อสาร ซอฟต์แวร์ปฏิทินส่วนตัว ซอฟต์แวร์ใช้งานรวม (Utilities) ฐานข้อมูลสำหรับพิจารณาคดี ซอฟต์แวร์กราฟิก ซอฟต์แวร์สถิติ ซอฟต์แวร์จำคำพูด (Speech Recognition) และซอฟต์แวร์เฉพาะเรื่องต่างๆ อีกมากมาย เป็นต้น [92]

9.5.1 ศาลรัฐธรรมนูญ



รูปที่ 9.5.1 ศาลรัฐธรรมนูญ
(www.concourt.or.th)

ศาลรัฐธรรมนูญ (www.concourt.or.th) ดังแสดงในรูปที่ 9.5.1 เป็นองค์กรอิสระที่จัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญ แต่ไม่มีอำนาจหน้าที่พิจารณารรคดีทั่วไป รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญประกอบด้วยประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญรวม 15 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา

อำนาจหน้าที่ที่สำคัญของศาลรัฐธรรมนูญ คือ การพิจารณาวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ หรือร่างข้อบังคับการประชุมของสภาผู้แทนราษฎร ของวุฒิสภา หรือของรัฐสภา ที่สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือรัฐสภา แล้วแต่กรณี ให้ความเห็นชอบแล้วแต่ยังไม่ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา มีข้อความขัดแย้งหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือไม่ หรือพิจารณาวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญโดยที่ศาลเห็นเอง หรือคู่ความโต้แย้ง และยังไม่มีความวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ตลอดจนพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญถือเป็นเด็ดขาด และมีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐ การพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญเป็นระบบไต่สวน ศาลมีอำนาจไต่สวนหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ ซึ่งแตกต่างจากวิธีพิจารณาที่ใช้ในคดีทั่วไปของศาลยุติธรรม [109]

ศาลรัฐธรรมนูญไทยจัดเป็นศาลอิเล็กทรอนิกส์ โดยผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่เข้าไปในเว็บศาลรัฐธรรมนูญจะสามารถค้นหาข้อมูลหลักๆ ซึ่งเกี่ยวกับ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย คำวินิจฉัยทางพรรคการเมืองต่างๆ เป็นต้น อีกทั้งยังรวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับบุคลากร บทบาทหน้าที่ การแบ่งส่วนราชการ แผนยุทธศาสตร์ ที่ทำการ กิจกรรม ห้องสมุด และยังสามารถค้นหาคำพิพากษาทางวิชาการเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญได้ในเว็บอีกด้วย [110]

9.5.2 ศาลยุติธรรม

ศาลยุติธรรมเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทั้งปวง เว้นแต่คดีที่รัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลอื่น ศาลยุติธรรมมี 3 ชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา เว้นแต่ที่มีบัญญัติเป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญหรือตามกฎหมายอื่น



รูปที่ 9.5.2.1 เว็บไซต์ยุติธรรม
(www.judiciary.go.th)

ศาลชั้นต้น เป็นศาลที่พิจารณาและชี้ขาดตัดสินคดีเป็นครั้งแรก ได้แก่ ศาลแพ่ง ศาลอาญา ศาลจังหวัด ศาลแขวง และศาลยุติธรรมอื่นที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลนั้นกำหนดให้เป็นศาลชั้นต้น อาทิ ศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลแรงงาน ศาลภาษีอากร ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ศาลล้มละลาย เป็นต้น

ศาลอุทธรณ์ เป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาบรรดาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นที่อยู่ในเขตอำนาจ กับมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดคดีที่ศาลอุทธรณ์มีอำนาจวินิจฉัยได้ตามกฎหมายอื่นในเขตท้องที่ที่มีได้อยู่ในเขตศาลอุทธรณ์ภาค เว้นแต่คดีที่อยู่นอกศาลอุทธรณ์จะอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ก็ได้ ทั้งนี้อยู่ในดุลยพินิจของศาลอุทธรณ์ที่จะไม่ยอมรับพิจารณาพิพากษาคดีใดคดีหนึ่งที่อุทธรณ์เช่นนั้นก็ได้ เว้นแต่คดีนั้นจะได้โอนมาตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

ศาลฎีกา คือ ศาลสูงสุดซึ่งมีอำนาจพิจารณาพิพากษาบรรดาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ หรือศาลอุทธรณ์ภาค ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการฎีกา นอกจากนี้ยังมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดคดีที่ศาลฎีกามีอำนาจวินิจฉัยได้ตามกฎหมายอื่น [105]



รูปที่ 9.5.2.2 เว็บไซต์ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้า
ระหว่างประเทศ
(www.cipitc.or.th)



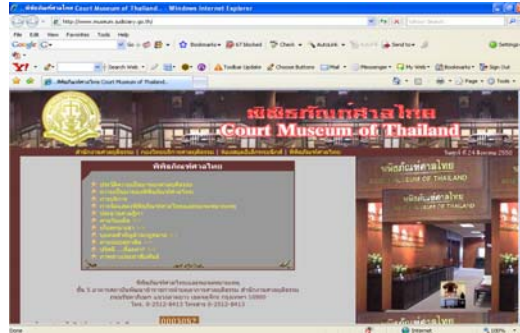
รูปที่ 9.5.2.3 เว็บไซต์ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์
ศาลยุติธรรม
(www.library.judiciary.go.th)

เว็บไซต์ยุติธรรม (www.judiciary.or.th) [106] ดังแสดงในรูปที่ 9.5.2.1 จัดทำขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2544 เป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับศาลยุติธรรมต่างๆ ในประเทศไทย รวมถึงศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ [100] ดังแสดงในรูปที่ 9.5.2.2

ศาลยุติธรรมไทยถือเป็นศาลอิเล็กทรอนิกส์ที่ครบวงจรที่มีทั้งห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ [125] ดังแสดงในรูป 9.5.2.3 ด้านคดี รายงานสถิติและการจัดการ เป็นต้น ศาลยุติธรรมยังให้บริการศูนย์ข้อมูลสารสนเทศ [107] ดังแสดงในรูปที่ 9.5.2.4 ที่ให้บริการการเรียนการสอนแบบอีเลิร์นนิ่งอีกด้วย โดยผู้สนใจสามารถดาวน์โหลดซอฟต์แวร์อีเลิร์นนิ่งได้โดยตรงจากเว็บศาลยุติธรรมนี้ นอกจากนี้ ยังมีพิพิธภัณฑ์ศาลไทย ดังแสดงในรูป 9.5.2.5 ที่จัดแสดงประวัติความเป็นมาของศาลไทย หอจดหมายเหตุ บุคคลสำคัญด้านกฎหมาย และอื่นๆ อีกมากมาย [108]



รูปที่ 9.5.2.4 เว็บศูนย์ข้อมูลสารสนเทศ ศาลยุติธรรม (<http://edu.judiciary.go.th>)



รูปที่ 9.5.2.5 เว็บพิพิธภัณฑ์ศาลไทย (www.museum.judiciary.go.th)

9.5.2.1 ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศใช้วิดีโอคอนเฟอร์เรนซ์พิจารณาคดี

ไทยเริ่มนำระบบศาลอิเล็กทรอนิกส์เข้ามาใช้โดยได้เริ่มต้นนำมาใช้กับศาลพิเศษ เช่น ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งเหมาะสมที่สุดเนื่องจากเป็นศาลพิเศษที่ไม่ได้มีประจำอยู่ทุกจังหวัด ขณะที่คดีความเกี่ยวกับการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาปรากฏเป็นความกันทั่วประเทศ แต่ผู้พิพากษาในคดีดังกล่าวยังมีอยู่จำนวนจำกัด และการเดินทางไปต่างจังหวัดอยู่ตลอดเวลาเพื่อพิจารณาเพียงคดีเดียวหรือสองคดีต่อครั้ง อาจทำให้รัฐต้องแบกรับค่าใช้จ่าย ศาลอิเล็กทรอนิกส์ด้วยระบบวิดีโอคอนเฟอร์เรนซ์จึงเป็นทางออกที่ช่วยการพิจารณาคดีเป็นไปอย่างรวดเร็ว และใช้เวลาน้อยลง

ระบบการพิจารณาคดีด้วยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่สมบูรณ์แบบจะอำนวยความสะดวกในการพิจารณาพิพากษาแก่ผู้พิพากษา คู่ความ และประชาชนที่มีบรรทัด ทำให้การพิจารณาคดีเป็นไปโดยสะดวกรวดเร็ว และเป็นระบบ ระบบนี้จะช่วยลดปริมาณคดีที่ค้างพิจารณาในศาลได้มากถึงร้อยละ 20 อีกทั้งยังประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางของพยาน คู่ความ และผู้ที่เกี่ยวข้องในคดีด้วย

อย่างไรก็ตาม อุปสรรคของการนำเอาระบบพิจารณาคดีผ่านการประชุมทางไกลมาใช้คือ คุณภาพของสัญญาณภาพและเสียงที่อาจกระทบต่อการพิจารณาคดี และบุคลากรที่ต้องปรับตัวเรียนรู้กับเทคโนโลยีใหม่ ปัญหาดังกล่าวกำลังได้รับการแก้ไข โดยสำนักงานศาลยุติธรรมได้เตรียมหาทางออกไว้แล้ว โดยได้จัดสรรงบประมาณระหว่างปี พ.ศ. 2547 ถึง 2551 รวมกว่า 174 ล้านบาท เพื่อเตรียมการให้บุคลากรของศาลยุติธรรมทุกระดับเกิดความรู้ความเข้าใจและฝึกทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากความพร้อมของบุคลากรแล้ว ความลับของคดีความที่ฟ้องร้องในชั้นศาลก็เป็นอีกทางหนึ่งที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ โดยเฉพาะการนำระบบ “ซีเอ (CA = Certification Authority)” หรือผู้ประกอบการรับรองลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์มาใช้งาน เนื่องจากการพิจารณาคดีในลักษณะนี้จำเป็นต้องอาศัยเอกสารประกอบในการพิจารณาความมากมาย แต่เมื่อเอกสารเปลี่ยนจากกระดาษเป็นอักขระดิจิทัลจึงจำเป็นต้องมีกระบวนการรับรองความถูกต้องของเอกสาร โดยเอกสารจากสำนักงานกฎหมายและศาลจะต้องส่งเอกสารที่มีลายเซ็นอิเล็กทรอนิกส์ไปผ่านการรับรองจากซีเอเสียก่อน

ซอฟต์แวร์บริหารจัดการสำนวนคดีก็เป็นอีกหนึ่งเครื่องมือที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญานำมาเสริมสร้างประสิทธิภาพให้กับบุคลากรในองค์กร รวมถึงงานบริการประชาชนที่รับประกันได้ว่ารวดเร็วและมีความเป็นธรรมเพิ่มขึ้นแน่นอน ซอฟต์แวร์บริหารจัดการสำนวนคดีนี้สร้างความสะดวกให้กับบุคลากรในหน่วยงานมาก ตั้งแต่ระดับเจ้าหน้าที่ไปจนถึงผู้บริหาร นอกจากนี้ ยังให้บริการกับคนนอกหน่วยงานด้วย เพราะสามารถลดการเคลื่อนไหวของสำนวนได้ โดยคู่ความคดีสามารถตรวจสอบสำนวนได้จากคอมพิวเตอร์ที่ศาลมีให้บริการโดยเฉพาะการยื่นคำร้องขอตรวจสอบสำนวนและเจ้าหน้าที่ต้องไปหาสำนวนมาให้ทนายความดูเพื่อเปิดดูคำร้องก็สามารถเปิดดูผ่านคอมพิวเตอร์ที่ศาลให้บริการได้เลย อาจใช้ตรวจวันนัดพิจารณาคดีหรือผลของคดีในขอบเขตหนึ่งก็สามารถตรวจสอบได้ผ่านเว็บของศาลทรัพย์สินทางปัญญาได้ทันที

แผนงานระยะยาวจะเน้นไปที่การพัฒนาให้สำนักงานศาลยุติธรรมมีลักษณะเป็นสำนักงานอัจฉริยะ (Intelligent Organization) พัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อช่วยในการบริหารและตัดสินใจ และท้ายสุดคือการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารหรือไอทีเข้ามาใช้ในโครงการเรียนรู้แบบอีเลิร์นนิ่งด้วย

ตัวอย่าง ข้อดีของการพิจารณาคดีของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ เช่น การสืบพยานกับศาลเชียงใหม่ใช้เวลาโดยเฉลี่ยคดีละไม่เกิน 20 นาที ค่าใช้จ่ายการเช่าเวลาระหว่างทาว์วิดีโอคอนเฟอเรนซ์ผ่านโครงข่ายไอเอสดีเอ็น (ISDN) ตกนาที่ละ 18 บาทต่อคู่สาย แต่ปกติจะใช้สองคู่สาย ความเร็วในการส่งผ่านข้อมูลจะอยู่ที่ 128 กิโลบิตต่อวินาที เสียค่าใช้จ่าย 36 บาทต่อนาที คิดเป็นเงินต่อครั้งประมาณ 700 กว่าบาท ถ้าเทียบกับการที่คณะผู้พิพากษาต้องเดินทางไปจังหวัดเชียงใหม่เองซึ่งต้องเสียค่าใช้จ่ายต่อครั้งไม่ต่ำกว่า 20,000 ถึง 30,000 บาท เห็นได้ว่าประหยัดทั้งเงินและเวลาเป็นอย่างมาก เป็นต้น [101]

9.5.3 ศาลปกครอง

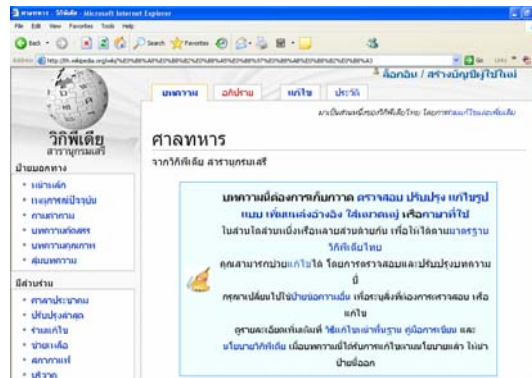
ศาลปกครอง เป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มีอำนาจหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีปกครองซึ่งเป็นคดีพิพาทระหว่างหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกับเอกชนกรณีหนึ่ง และข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานต่างๆ ของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยกันอีกกรณีหนึ่ง ทั้งนี้ เพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและเพื่อสร้างบรรทัดฐานที่ถูกต้องในการปฏิบัติราชการ [103]



รูปที่ 9.5.3 เว็บไซต์ศาลปกครอง
(www.admincourt.go.th)

บนเว็บไซต์ศาลปกครอง [104] ดังแสดงในรูปที่ 9.5.3 ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตจะสามารถอ่านข่าวประชาสัมพันธ์ อ่านการพิจารณาคดี คำพิพากษา คำสั่งและคำแถลงการต่างๆ รวมทั้งความความทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับศาลปกครอง นอกจากนี้ยังสามารถใช้บริการ อาทิ ดาวนโหลดแบบฟอร์มสมัครเข้าทำงาน แบบฟอร์มตัวอย่างใบคำฟ้องและเอกสารอื่น ๆ เป็นต้น

9.5.4 ศาลทหาร



รูปที่ 9.5.4 เว็บไซต์ศาลทหารจากเว็บวิกิพีเดีย

ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดอาญาซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ในขณะกระทำความผิด สั่งลงโทษบุคคลใด ๆ ที่กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล นอกจากนี้ยังกำหนดให้มีอำนาจพิจารณาคดีอย่างอื่นได้อีกตามที่จะมีกฎหมายบัญญัติเพิ่มเติมที่เคยมีมาแล้ว เช่น ความผิดฐานกระทำการอันเป็นคอมมิวนิสต์ เป็นต้น [102]